

نظام معنایی امنیت ملی از منظر مقام معظم رهبری (مدظله العالی)

محمد روضه مروی نام^۱

چکیده:

امنیت به عنوان یکی از بزرگ‌ترین نعمت‌های الهی، باعث مصونیت، ثبات، پیشرفت، آرامش ملت و دستگاه‌های حاکمیت نظام کشور است. امنیت ملی جزو مهم‌ترین خواسته‌ها و مفیدترین عواید یک ملت، در سایه حضور همگانی و حداکثری مردم و استحکام و اقتدار نیروهای مسلح کشور، باعث از بین بردن تهدیدات داخلی و خارجی کشور خواهد شد. با توجه به اهمیت موضوع امنیت ملی، این تحقیق به دنبال شناخت مؤلفه‌های مرتبط با امنیت ملی از جمله مقوله‌های معنایی آن از منظر مقام معظم رهبری جمهوری اسلامی ایران (مدظله العالی) است. روش تحقیق، تحلیل منطقی بر پایه داده‌ها (داده‌بنیاد) و از نظر نوع استفاده، کاربردی است. جامعه آماری این پژوهش، تمام شماره و شامل کلیه اسناد شامل مجموعه فرمایش‌ها و مکتوبات مقام معظم رهبری در خصوص امنیت ملی و در بازه زمانی از سال ۱۳۶۷ تا سال ۱۴۰۰ (قلمرو تحقیق) است.

واژه‌های کلیدی: نظام معنایی، اندیشه مقام معظم رهبری (مدظله العالی)، امنیت ملی

مقدمه

امروزه نقش بارز و اهمیت استقرار امنیت ملی به‌عنوان یکی از مهم‌ترین اولویت‌های هر کشور، بر هیچ‌کس پوشیده نیست به‌گونه‌ای که بسیاری از مؤلفه‌های رهنماها و راهبردهای جهانی بر اساس آن شکل می‌گیرد. امنیت، حفظ ذات و صیانت نفس از اساسی‌ترین خطرات در پنج مقوله حفظ جان مردم، دین، باورها و ارزش‌ها، تمامیت ارضی، نظام اقتصادی و سیاسی و حفظ استقلال و حاکمیت کشور است. ... نکته حائز اهمیت از نظر امنیتی آن است که تنها ارزش‌ها و آرمان‌های کاملاً اساسی و بنیادین می‌توانند قابلیت توجیه و تفسیر امنیتی پیدا کنند. (مرادیان، ۱۸۰-۱۷۹-۱۳۹۰).

حضرت آیت‌الله امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در این خصوص می‌فرمایند: می‌توان برای امنیت ملی دو بعد داخلی و خارجی متصور بود. تهدیداتی که متوجه آینده درخشان ماست، دو نوع است: تهدیدات خارجی، تهدیدهای داخلی (۱/۲/۱۳۷۸). ... یکی از عوامل ایجاد امنیت، اتحاد مردم است. (۲۵/۱۱/۱۳۷۹). ... ملت احتیاج دارد در محیط زندگی خود از امنیت شهروندی برخوردار باشد و متجاوزان، سرکشان، فتنه‌گران، آشوبگران، ستون‌های پنجم نیروهای بیگانه و دشمن در درون کشور، نتوانند مقاصد دشمنان را در این کشور و به زیان این ملت برآورده کنند. امنیت داخل کشور حائز اهمیت بسیار است. (۱۵/۲/۱۳۸۴) آنچه در این تحقیق به‌عنوان دغدغه محقق مطرح بوده این است که تاکنون تحقیق جامعی استناد بیانات و ایده‌های رهبر معظم انقلاب مرتبط با موضوع تحقیق صورت نگرفته، لذا دست‌یابی به مقوله‌های امنیت ملی به استناد آراء و نظرات حضرت آیت‌الله امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) هدف اصلی این تحقیق است.

دلایل ضرورت و اهمیت این تحقیق عبارت‌اند از اینکه مطالعه و شناخت راهبردهای ارتقا امنیت ملی، امکان افزایش و ارتقاء توان دفاعی کشور را باعث گردیده و نتایج و یافته‌های حاصل از این تحقیق می‌تواند دورنمای لازم برای سیاست‌گذاران و تصمیم‌سازان در این حوزه را فراهم نماید. سؤالات مقاله حاضر عبارت‌اند از:

۱. مقوله‌های زمینه‌ای مؤثر بر راهبردهای امنیت ملی به استناد آراء و نظرات حضرت آیت‌الله امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) کدام‌اند؟

۲. مقوله‌های پیامدی مؤثر بر راهبردهای امنیت ملی به استناد آراء و نظرات حضرت آیت‌الله امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) کدام‌اند؟

در این مقاله پس از مفهوم‌پردازی امنیت ملی، به ابعاد، نظریه‌ها و مقوله‌های آن پرداخته‌شده و درنهایت یافته‌های تحقیق مستند به مجموعه فرمایش‌ها و مکتوبات مقام معظم رهبری که دیدگاهی درز بینه امنیت ملی دارند، پرداخته‌شده است.

مبانی نظری

مفهوم‌شناسی امنیت ملی

به‌رغم کاربرد وسیع و مکرر کلمه و مفهوم امنیت ملی در متون نظامی، اقتصادی، سیاسی و اجتماعی و باوجود تعاریف متعدد از آن، هنوز ارائه تعریفی روشن و جامع از آن دشوار است. ازاین‌رو زمینه برداشت‌های متفاوت از امنیت ملی فراهم آمده است. (عرب‌مازار، ۱۳۷۵: ۵۹). ماهیت مبهم، چندلایه و پیچیده امنیت، ارائه تعریف فراگیر و اجماعی از آن دشوار و حتی ناممکن می‌سازد (بوزان، ۳۰: ۱۳۷۸). مفهوم امنیت مصادیق خود را از گفتمان‌های گوناگون می‌جوید ازاین‌رو پیوسته مشمول عدم ثبات و سیالیت شکلی و ماهوی است. از چنین منظری است که گفتمان‌های امنیتی هر جامعه از درون داده‌های تحمیل‌شده از محیط داخلی و خارجی سامانه تأثیر می‌پذیرد. (مان، ۳۸: ۱۳۸۲)

امنیت ملی یکی از ارزشمندترین و بالاترین ثروت‌ها به شمار می‌رود که بر این اساس مفهوم امنیت ملی برای دولت-ملت از چندان قداست والایی برخوردار است که ضروری است تمامی اهداف و سیاست‌های ملی را برای دستیابی به آن بسیج کرد. (گروه مطالعاتی، ۲۸، ۱۳۹۳)

امنیت ملی به معنی ایمن و در امان بودن ملت است. بدیهی است ملت زمانی از امنیت برخوردار است که تمامی نیازها و ارزش‌های حیاتی آن از خطر تهدیدات مختلف و همه‌جانبه به‌طور نسبی در امان باشند و ارتقای کمی و کیفی زندگی مردم نیز متناسب با نیاز زمان و روند تحولات جهانی، رشدی فزاینده داشته باشد، به عبارت دیگر مراد از امنیت ملی، ایمن و در امان بودن نسبی تمامی نیازها و ارزش‌های حیاتی مردم در برابر تهدیدات و نیز ادامه روند روبه تزايد قدرت دولت در بستر زمان برای پاسخ‌گویی به انتظارات فزاینده تمامی افرادی است که ملت را تشکیل داده‌اند. ... بر این اساس امنیت ملی به مفهوم وجود شرایطی است که در آن افراد ملت از خطر هرگونه تهدیدی نسبت به تمامیت ارزی و استقلال کشور، وحدت ملی، نهادهای حکومتی، ثروت‌ها، اقتدار و اعتبار ملی، عقاید، مقدسات، مال، معیشت، حیثیت، ناموس، جسم، جان، حقوق اساسی و به‌طورکلی همه ارزش‌هایی که در گستره چتر منافع امنیت ملی قرار دارند، در چارچوب قوانین کشور به‌طور نسبی در بستر زمان در امان باشند. (تهامی، ۱۲: ۱۳۹۲). از منظری دیگر امنیت ملی عبارت از توانایی جامعه در جهت تأمین وصیانت از موجودیت فیزیکی، زیستی و معیشتی، فرهنگی و ارزشی مردم، سرزمین و نظام سیاسی و ارتقا و بهینه‌سازی آن و تعقیب و نیل به اهداف و منافع ملی در دوران جنگ و صلح در قبال تهدیدات خارجی و داخلی است. (گروه مطالعاتی به نقل از کریمی، ۲۶: ۱۳۹۳)

بعد خارجی امنیت ملی به تمهیداتی بازمی‌گردد که در خارج از مرزهای کشور علیه دولت و به‌طورکلی یک جامعه شکل می‌گیرد. این تهدیدات از زوایای مختلف نظیر نظامی، اقتصادی و سیاسی بر امنیت ملی

اثر می‌گذارد. از سوی دیگر امنیت ملی در بعد داخلی آن به تهدیداتی بازمی‌گردد که در درون مرزهای کشور به صورت آشکار و نهان امنیت ملی یک ملت را نشانه رفته‌اند. نابسامانی‌ها و بحران‌های اقتصادی نوسانات و بی‌ثباتی‌های سیاسی و اجتماعی نمونه‌های بارز این تهدیدات هستند. در بعد داخلی شاید بتوان امنیت ملی را برآیند امنیت شهروندان جامعه تلقی نموده و آن را شکل‌گیری شرایطی دانست که تحت آن افراد یک کشور از حقوق تعیین‌شده برای آنان توسط قانون اساسی برخوردار هستند (گروه مطالعاتی به نقل از ونکی، ۲۷: ۱۳۹۳).

ابعاد، نظریه‌ها و مقوله‌های امنیت ملی

امنیت ملی دارای ماهیت‌ها، مؤلفه‌ها و ابعاد شش‌گانه نظامی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و زیست‌محیطی است؛ و در کنار این ابعاد، شش رویکرد عقلانیت‌گرایی^۱، انتقادی^۲، سازنده‌گرایی^۳، مکتب‌کنش‌گرا^۴، نابرابری^۵ و جهان سوم در حوزه امنیت و به تبع آن تهدیدات مطرح است... مهم‌ترین رکن امنیت داخلی را ملاحظات فرهنگی در هر کشور تشکیل می‌دهد که به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم در شکل‌گیری تهدیدها، راهبردهای مقابله و توان پاسخ‌گویی کشور تأثیرگذار است. (همان: ۳۱-۳۰)

در امنیت سیاسی، تهدید سیاسی عموماً به‌عنوان زمینه‌ساز سایر تهدیدها و یا مکمل آن‌ها نیز عمل می‌کند. به اعتباری می‌توان چنین تلقی کرد که اساساً تهدید سیاسی متوجه تمامی سازمان‌های دولتی است. هدف از تهدید ممکن است از فشار بر حکومت در مورد سیاست خاصی گرفته تا واژگونی حکومت، جدایی طلبی و برهم‌زدن بافت سیاسی دولت برای تضعیف آن پیش از تهاجم نظامی، متفاوت باشد. (بوزان، ۳۴: ۱۳۷۸)

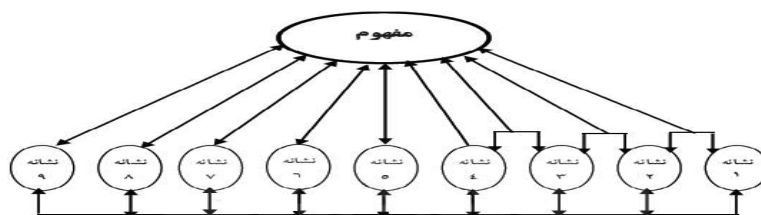
معمولاً تهدیدات نظامی در برنامه‌های امنیت ملی، از بالاترین اولویت برخوردارند. اقدام نظامی می‌تواند حاصل کار چند قرن در جنبه‌های دیگر را از بین ببرد. دستاوردهای ارزشمند در زمینه سیاست، هنر، صنعت، فرهنگ و همه جنبه‌های انسانی ممکن است با توسل به‌زور کنار زده شوند؛ به عبارت دیگر امکان دارد که دستاوردهای انسان با روش‌هایی غیر از آنچه موجب به وجود آوردن آن‌ها شده، در معرض تهدید قرار بگیرد و نیاز به جلوگیری از تحقق این تهدیدات، فلسفه اصلی نقش حفاظتی - نظامی دولت را تشکیل می‌دهد؛ بنابراین همه دولت‌ها برای مقابله با خطر دارای نیروی نظامی دفاع یا اعمال تلافی جویانه خواه در قالب دفاع یا اعمال تلافی جویانه هستند (همان: ۱۴۳).

بنابراین لازمه تحقق امنیت ملی آن است که امنیت در تمامی ابعاد آن به وجود آید و رسیدن به هریک از ابعاد امنیت ملی هم مستلزم تدوین سیاست‌ها، راهبردها، طرح‌ریزی‌ها، برنامه‌ریزی‌ها و اجرای دقیق

1. rationalism
2. Critical
3. Constructivism
4. Copenhagen school
5. nequality

اقدامات گسترده و همه‌جانبه‌ای است که هرگونه کوتاهی در این رابطه صورت گیرد، فاجعه‌آمیز خواهد بود. هریک از ابعاد امنیت ملی از اهمیت و جایگاه ویژه‌ای برخوردارند. مؤلفه‌های مختلف امنیت ملی با یکدیگر به‌نوعی در تعامل هستند و در نتیجه از یکدیگر متأثر می‌شوند، به عبارت دیگر، هریک از ابعاد امنیتی به‌نوعی سبب تحقق سایر ابعاد می‌گردد. (تھامی، ۱۷: ۱۳۹۲).

با توجه به اینکه در این مقاله از روش داده‌بنیاد بهره برده شده است، تعاریف مفاهیم، مقوله، ویژگی، بعد و قضیه به اختصار آورده می‌شوند. نظریه داده‌بنیاد دارای سه رکن اصلی است مفاهیم^۱، مقوله‌ها^۲ و قضیه‌ها^۳. (حسینقلی زاده و همکاران، ۲۶۴، ۱۳۸۹).

شکل ۱ الگوی مفهوم - نشانه (دانایی فرد، ۸۱، ۱۳۸۶)

نخستین گام در نظریه‌پردازی مفهوم‌سازی است. مفهوم، پدیده برجسته خورده است. (استراوس و کوربین، ۱۲۵: ۱۳۹۲). مفاهیم، واحدها بنیادی تحلیل هستند؛ زیرا نظریه از طریق مفهوم‌سازی داده‌ها شکل می‌گیرد و نه داده‌های عینی، مفهوم تصور یا تعبیری است که عنصر عمومی و یا صفت عمومی یک گروه یا طبقه را مشخص می‌کند که در قالب یک موضوع، رمز یا موقعیت به فرد القا می‌شود. (دانایی فرد، ۱۳۸۶: ۸۰). مقوله‌ها، مفهوم‌های برگرفته از داده‌ها هستند که نماینده پدیده‌ها و در کلام ما به جای آن‌ها قرار می‌گیرند. مقوله‌ها شامل مسائل، دل‌نگرانی‌ها و اموری‌اند که برای کسانی که مطالعه می‌شوند، مهم‌اند. نامی را که برای مقوله برمی‌ینیم معمولاً نامی است که به نظرمات منطقی‌ترین وصف را از آنچه در جریان است، به دست می‌دهد. نام باید چنان گویا باشد که پژوهشگر را سریع به یاد مرجع آن بیندازد. (استراوس و کوربین، ترجمه افشار، ۱۳۶، ۱۳۹۲).

مقوله مفهومی است که به مجموعه‌ای از اشیاء یا احوال همانند گفته می‌شود و معمولاً به یکی از انواع متعدد یک طبقه عمومی گفته می‌شود. مقوله‌ها در مقایسه با مفاهیم، انتزاعی‌تر بوده و سطحی بالاتر را نشان می‌دهند. آن‌ها از طریق همان فرآیند تحلیلی انجام مقایسات برای برجسته‌سازی شباهت‌ها و تفاوت‌ها که در سطح پایین‌تر برای تولید مفاهیم استفاده شد، تولید می‌شوند. مقوله‌ها شالوده‌های ساخت نظریه

1. Concepts
2. Categories
3. Propositions

هستند. آن‌ها ابزاری فراهم می‌کنند که به‌وسیله آن نظریه می‌تواند یکپارچه شود. (دانایی‌فرد، ۸۲: ۱۳۸۶) قضیه‌ها بیانگر روابط تعمیم‌یافته بین یک مقوله و مفاهیم آن و بین مقوله‌های معینی است. در قضیه‌ها یکپارچه‌سازی ابعاد موضوعی تحقیق اتفاق می‌افتد و تئوری‌ها پایه‌ریزی می‌شود. قضیه‌ها متضمن روابط مفهومی هستند. تولید و خلق مفاهیم، مقوله‌ها و قضیه‌ها، فرآیندی چرخه‌ای- تکراری است. (حسینقلی زاده و همکاران، ۲۶۵: ۱۳۸۹)

مراحل انجام نظریه‌پردازی داده‌بنیاد در این مقاله در هشت مرحله شامل الف: انجام نمونه‌برداری نظری داده‌ها (انتخاب اشکالی از جمع‌آوری داده‌ها در راستای تولید یک نظریه)، ب: جمع‌آوری داده‌ها (تشکیل پایگاه‌های داده‌ها مطالعه مورد و استفاده از شیوه‌های چندگانه جمع‌آوری داده‌ها) پ: تحلیل داده‌ها (ورود به میدان تحقیق هم‌زمان با جمع‌آوری داده‌ها و تحلیل داده‌ها) ت: کدگذاری داده‌ها (شامل سه مرحله کدگذاری باز، محوری و انتخابی) ث: نگارش و ارائه اولیه نظریه (شامل فرایند دسته‌بندی از طریق یادداشت‌های شخصی در خصوص ایده‌های نظری) ج: اعتبارسنجی نظریه (اعتبارسنجی نظریه یا روانی آن به‌وسیله اندازه‌گیری) چ: ارزیابی نظریه‌پردازی داده‌بنیاد (پایایی) ح: الگوسازی (رابط بین طرح (تئوری) و کار جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل اطلاعات و متشکل از مفاهیم، فرضیه‌ها و شاخص‌ها که کار انتخاب و جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز برای آزمون فرضیه‌ها را تسهیل می‌کند).

روش‌شناسی:

تحقیق حاضر از نظر هدف، تحلیلی با بهره‌گیری از روش تحلیل منطقی بر پایه داده‌ها (داده‌بنیاد) و از نظر نوع استفاده، کاربردی است. روش گردآوری داده‌ها مراجعه به اسناد و مدارک است. واحد آماری (جامعه آماری) این پژوهش، تمام شمار و شامل کلیه اسنادی است که شامل مجموعه فرمایش‌ها و مکتوبات مقام معظم رهبری در چارچوب لوح فشرده، کتاب و یا وب‌سایت رسمی دفتر ایشان (www.khamenei.ir) که دیدگاهی در زمینه امنیت ملی دارند و در بازه زمانی از سال ۱۳۶۷ تا سال ۱۴۰۰ (قلمرو تحقیق) است. تجزیه و تحلیل داده‌ها:

جدول ۱ - فهرست اسناد شامل بیانات و سخنرانی‌ها

عنوان سند	تاریخ	شماره سند
در دانشگاه افسری و تربیت پاسداری امام حسین علیه‌السلام	۱۳۹۴/۲/۳	۱۳۹۴۰۲۰۳
در دیدار جمعی از فرماندهان و کارکنان ارتش جمهوری اسلامی ایران	۱۳۹۴/۱/۳۰	۱۳۹۴۰۱۳۰
در حرم مطهر رضوی	۱۳۹۴/۱/۱	۱۳۹۴۰۱۰۱
در دیدار جمعی از فرماندهان و کارکنان نیروی هوایی	۱۳۹۳/۱۱/۱۹	۱۳۹۳۱۱۱۹

عنوان سند	تاریخ	شماره سند
در مراسم تحلیف و اعطای سردوشی دانشجویان دانشگاه‌های افسری ارتش	۱۳۹۲/۷/۱۳	۱۳۹۲۰۷۱۳
در دیدار مسئولان و کارکنان قوه قضائیه	۱۳۹۲/۴/۵	۱۳۹۲۰۴۰۵
در دیدار جمعی از فرزندان ممتاز شاهد و جانبازان مشهد و تهران و استان کردستان	۱۳۶۸/۳/۱۹	۱۳۶۸۰۳۱۹
.....		
.....		
در دیدار رئیس جمهور و هیئت وزیران	۱۳۷۵/۹/۲۴	۱۳۷۵۰۹۲۴
در دیدار فرماندهان نیروی انتظامی	۱۳۷۰/۱/۲۷	۱۳۷۰۰۱۲۷
در دیدار جمعی از فرزندان ممتاز شاهد و جانبازان مشهد و تهران و استان کردستان	۱۳۶۹/۶/۲۱	۱۳۶۹۰۶۲۱

کدگذاری داده‌ها

جهت کدگذاری سخنرانی‌ها و بیانات از تاریخ سخنرانی یا بیانات به‌عنوان شماره بهره برده شده است. به‌عنوان مثال:

✓ امنیت، مسئله اساسی و مهمی است. (سند شماره ۱۳۷۰۰۱۲۷).

شماره سند (۱۳۷۰۰۱۲۷) معرف بیانات در دیدار اعضای مجلس خبرگان رهبری و در تاریخ ۱۳۷۰/۰۱/۲۷ بوده است. برای هر سند مورد مطالعه یک شناسنامه سند، دارای اطلاعات شماره سند، عنوان سند، نشانه، متن و تاریخ مربوطه تنظیم گردید. در جدول زیر یک نمونه از شناسنامه اسناد آورده شده است:

جدول ۲- نمونه شناسنامه سند

شناسنامه	شماره سند	۱۳۹۴۰۲۰۳
	تاریخ	۱۳۹۴/۲/۳
	نشانه	کشاندن جنگ‌های نیابتی به مرزهای ایران بیداری و هوشیاری برای حفظ حریم امنیت ملی در سازمان‌های مختلف سخت بودن واکنش جمهوری اسلامی در برابر شیطنیت
متن	بنده خبرهایی دارم از اینکه دشمنان ما با همراهی برخی از مسئولان سفیه منطقه خلیج فارس - نه همه‌شان، بعضی - درصدد هستند که جنگ‌های نیابتی را به مرزهای ایران بکشانند. پاسداران انقلاب اسلامی و همه پاسداران حریم امنیت ملی در سازمان‌های مختلف بیدارند، هوشیارند. این را بدانند که اگر شیطنتی صورت بگیرد، واکنش جمهوری اسلامی بسیار سخت خواهد بود	

پس از استخراج نشانه‌ها که در واقع مطالب برگرفته از متن اسناد و مرتبط با موضوع تحقیق، یک مفهوم (نام یا برجستگی زدن به به هر کدام از پدیده‌ها یا رخدادها تا بتواند به جای آن بنشیند) از آن‌ها استنتاج گردید. کدگذاری گزاره‌های منتخب، از طریق پرسیدن سؤالات ساده‌ای نظیر؛ چه که چگونه، چقدر، تجزیه و تفکیک و متعاقب مقایسه شده و رویدادهای مشابه با یکدیگر گروه‌بندی شده و عنوان مفهومی مشابه ارائه شده‌اند. سپس از کنار هم قراردادن مفاهیم مرتبط، یک مفهوم کلی استنتاج گردیده است.

مفهوم‌پردازی داده‌ها

در این تحقیق مفاهیمی که از نشانه‌ها استنتاج شده بود، مورد بررسی قرار گرفته است:

جدول ۳- فرایند ساخت مفهوم

نشانه	مفاهیم	مفهوم کلی	سند
کشاندن جنگ‌های نیابتی به مرزهای ایران	جنگ‌های نیابتی	جنگ	۱۳۹۴۰۲۰۳
بیداری و هوشیاری برای حفظ حریم امنیت ملی در سازمان‌های مختلف	بیداری و هوشیاری	امنیت	۱۳۹۴۰۲۰۳
سخت بودن واکنش جمهوری اسلامی در برابر شیطننت	واکنش	امنیت	۱۳۹۴۰۲۰۳
امنیت بزرگ‌ترین نعمت الهی	امنیت	ارزش‌های اسلامی	۱۳۹۴۰۱۳۰
جمهوری اسلامی برای حفظ امنیت خود می‌ایستد و دفاع می‌کند	دفاع	امنیت	۱۳۹۴۰۱۳۰
حفظ امنیت کشور، حفظ امنیت مرزها، حفظ امنیت عمومی زندگی مردم بر عهده مسئولان نیروهای مسلح	امنیت	نیروهای مسلح	۱۳۹۴۰۱۳۰
آمریکا عامل اصلی فشارها	آمریکا	استکبار	۱۳۹۴۰۱۰۱
مردم را وادار کنند به برهم زدن امنیت؛ و حرکات اعتراضی را در کشور شروع کنند؛ دارند تحریک می‌کنند	تحریک	امنیت	۱۳۹۴۰۱۰۱
همه نیروها باید در کنار هم قرار بگیرد	امنیت	همکاری	۱۳۹۴۰۱۰۱
گر عزت بود، امنیت هم خواهد آمد	عزت	امنیت	۱۳۹۳۱۱۱۹
اگر امنیت بود، پیشرفت هم عملی خواهد بود	پیشرفت	امنیت	۱۳۹۳۱۱۱۹
استحکام و اقتدار نیروهای مسلح را مهم‌ترین عامل در راه حفظ امنیت خارجی ملت ایران و جمهوری اسلامی ایران	استحکام و اقتدار	نیروهای مسلح	۱۳۹۲۰۷۱۳

نشانه	مفاهیم	مفهوم کلی	سند
لازم می‌دا م ملت ایران و کشور عزیزمان احساس امنیت بکند	امنیت	امنیت	۱۳۹۲۰۷۱۳
.....			
.....			
امنیت، حقّ عمومی و متعلّق به همه مردم در سرتاسر کشور است	حقّ عمومی	ارزش‌های اسلامی	۱۳۷۹۱۱۲۵
از طرف دیگر برای مقابله با ناامنی باید هوشیاری و قاطعیت و سرعت اقدام و پیگیریِ خستگی‌ناپذیر و نگاه یکسان به همه عوامل ناامنی داشت.	هوشیاری و قاطعیت	امنیت	۱۳۷۹۱۱۲۵

پس از بررسی تمامی مفاهیم به‌دست‌آمده، فرآیند فوق در خصوص آن‌ها نیز به‌طور کامل اعمال گردید است:

جدول ۴- مفاهیم کلی تحقیق

ردیف	مفهوم	ردیف	مفهوم	ردیف	مفهوم
۱	جنگ	۲۶	امنیت	۵۱	هوشیاری
۲	همکاری	۲۷	مرزها	۵۲	امنیت عمومی
۳	دفاع	۲۸	تحریک	۵۳	نیروهای مسلّح
۴	واکنش سخت	۲۹	حرکات اعتراضی	۵۴	عزت ملی
۵	ثروت ملی	۳۰	تحقیر مردم	۵۵	پیشرفت علمی
۶	اقتدار ملّی	۳۱	استحکام	۵۶	مشارکت مردم
۷	افتخار	۳۲	احساس امنیت	۵۷	شکوفای اقتصاد
۸	سازندگی کشور	۳۳	حضور مردم	۵۸	اتحاد
۹	پشتیبان نظام	۳۴	مصونیت	۵۹	حضور همگانی و حداکثری
۱۰	بصیرت	۳۵	استقلال	۶۰	نفوذ و اقتدار
۱۱	ایمان	۳۶	شجاعت	۶۱	ثبات سیاسی
۱۲	فرهنگ زندگی	۳۷	اخلاق عمومی	۶۲	بیکاری
۱۳	رفتار اجتماعی	۳۸	مصونیت ساز	۶۳	امنیت‌ساز
۱۴	مبتکر	۳۹	آگاه	۶۴	مستقل
۱۵	شجاع و فداکار	۴۰	القاء بحران	۶۵	وصیت‌نامه‌آمام
۱۶	آمادگی	۴۱	پیمان عمیق	۶۶	امنیت واقعی و ملموس

ردیف	مفهوم	ردیف	مفهوم	ردیف	مفهوم
۱۷	متعدد	۴۲	وجدان	۶۷	احساس مسؤولیت خدایی
۱۸	عوامل تضعیف کننده	۴۳	وحدت عمومی	۶۸	قاطعیت و پیگیری
۱۹	غفلت	۴۴	تردید و تزلزل در اقدام	۶۹	بی ملاحظگی در اجرای حق
۲۰	سرعت اقدام	۴۵	پیگیری خستگی ناپذیر	۷۰	نگاه یکسان به همه عوامل ناامنی
۲۱	اندازه گیری با شاخص	۴۶	عمل	۷۱	بزرگ کردن مسائل کوچک
۲۲	دخالت	۴۷	حق عمومی	۷۲	کشور
۲۳	سیاست بازی های جابجایی	۴۸	اعتیاد و مواد مخدر	۷۳	سیاست بازی های غیر مسئولانه
۲۴	اشتغال	۴۹	برنامهریزی	۷۴	بیداری
۲۵	سبک زندگی	۵۰	هدف گذاری		

مقوله پردازی داده ها

روند طبقه بندی مفاهیم را که به نظر می رسد به پدیده های مشابه ربط پیدا می کند، مقوله پردازی می نامند. روند طبقه بندی و گروه بندی مفاهیم، تعداد واحدهایی را که باید با آن ها کار کنیم، کاهش می دهد. در هنگام مقوله پردازی داده ها از طریق مقایسه مفاهیم با یکدیگر، محورهای مشترک، عنوان مقوله به خود گرفته است. نمونه هایی از فرمایش های مقام معظم رهبری جهت ساخت مقوله آورده می شود:

✓ چون علم، عامل عزت و قدرت و امنیت یک ملت است (سند شماره ۱۳۸۶۰۶۱۲).

✓ آمریکا آن عامل اصلی این فشارها است (سند شماره ۱۳۹۴۰۱۰۱).

✓ امنیت برای یک ملت جزو اساسی ترین نیازها است. اگر امنیت بود، پیشرفت به وجود می آید، علم رشد می کند، اقتصاد شکوفایی پیدا می کند، سازندگی کشور امکان پیدا می کند. (سند شماره ۱۳۹۲۰۴۰۵).

✓ حضور مردم، تهدید دشمنان را از بین می برد. (سند شماره ۱۳۹۲۰۳۰۸).

✓ وقتی مردم در یک نظامی متحدند، یکپارچه اند، پشتیبان نظام مند، با نظام مند، این نظام مصونیت پیدا می کند، اقتدار پیدا می کند، قدرت پیدا می کند، برکندن آن از جا ناممکن می شود؛ مثل درختی است که در اعماق زمین ریشه دوانده؛ این را نمی شود برداشت. (سند شماره ۱۳۹۲۰۳۰۸).

✓ امنیت در کشور و در هر منطقه، اساس پیشرفت است. (سند شماره ۱۳۸۸۰۲۲۴).

✓ چون علم، عامل عزت و قدرت و امنیت یک ملت است (سند شماره ۱۳۸۶۰۶۱۲).

✓ وحدت ملی و رفق و مدارا، تضمین کننده امنیت کشور و خنثی کننده هر توطئه است (سند شماره ۱۳۸۶۰۶۱۲).

۱۳۸۴۰۴۰۴).

✓ شرط حرکت عظیم اجتماعی برای یک ملت، در درجه اول «امنیت» است. (سند شماره ۱۰۶، ۱۳۷۸۰).

جدول ۵- فرایند ساخت مقوله

مفاهیم	مفاهیم	مفهوم کلی	مقوله
تحریک	غفلت	آسیب‌های داخلی	ارتقاء قدرت مقابله (رفع و دفع) با آسیب و تهدیدات داخلی
حرکات اعتراضی	تحریکات دشمن خارجی		
تحقیر	دخالت		
القاء بحران	سیاست‌بازی‌های جاه‌طلبانه و غیر مسئولانه		
بزرگ کردن مسائل کوچک	بیکاری		

مفاهیم	مفاهیم	مفهوم کلی	مقوله
حفظ امنیت مرزها	نیروهای مسلح	نیروهای مسلح	ارتقای توان امنیت‌سازی نیروهای مسلح در مقابل فشارها
حفظ امنیت عمومی	احساس امنیت		
جزو اساسی‌ترین نیازها	استحکام و اقتدار		
پیمان عمیق	قدرتمند		
با انتظام و پرورش یافته،	مصونیت ساز و امنیت‌ساز		
آمادگی	مستقل و عامل		
آگاه، مبتکر، شجاع	فداکار و متعهد		
وجدان	بی‌ملاحظگی در اجرای حق		

مفاهیم	مفاهیم	مفهوم کلی	مقوله
حق عمومی	وجدان	ارزش‌های اسلامی	اعتلا بخشی به ارزش‌های اسلامی
شجاعت	قله‌های عزت و شرافت		
ایمان	بصیرت		
قله‌های کمال مادی و معنوی	امنیت بزرگ‌ترین نعمت الهی		
احساس مسؤولیت خدایی			

مفاهیم	مفاهیم	مفهوم کلی	مقوله
اتحاد مردم و وحدت عمومی	همکاری دستگاه‌ها	ظرفیت‌های مردمی	افزایش ظرفیت‌های مردمی
سبک و فرهنگ زندگی	اخلاق عمومی		
رفتار اجتماعی	حضور در انتخابات		
حضور همگانی و حداکثری مردم	پشتیبانی نظام		
شکوفای اقتصاد	پیشرفت علمی		

مفاهیم	مفاهیم	مفهوم کلی	مقوله
عزم راسخ	خواسته‌ها	مؤلفه‌های اقتدار ملی	ثبات بخشی به مؤلفه‌های اقتدار ملی
ثبات سیاسی	حقوق مردم		
استقلال	نفوذ و اقتدار		
رشد علم	سازندگی کشور		
ثروت ملی	اقتدار ملی		

مفاهیم	مفاهیم	مفهوم کلی	مقوله
جنگ‌های نیابتی	دفاع	تهدیدات خارجی	ارتقاء قدرت مقابله (رفع و دفع) با تهدیدات خارجی
سخت بودن واکنش سخت	مقابله و برخورد به عوامل تضعیف‌کننده		
تأمین امنیت، باری کاملاً سنگین و بسیار حدّی	نفوذ و اقتدار		
آمریکا عامل اصلی فشارها	امنیت مقوله‌ای است کاملاً واقعی و ملموس و بسیار گسترده		
عمل به جای گفتار			

مفاهیم	مفاهیم	مفهوم کلی	مقوله
برنامهریزی	هدف‌گذاری	مدیریت اجرایی	ارتقاء توان مدیریت اجرایی کشور
قاطعیت	اندازه‌گیری با شاخص		
پیگیری و هوشیاری	تردید و تزلزل در اقدام		
وصیت‌نامه و راهنمایی‌های امام (ره)			

کدگذاری محوری داده‌ها

در این تحقیق برای انتخاب یک پدیده یا مقوله محوری، مقوله وضعیت امنیت ملی موجود به عنوان مقوله محوری در نظر گرفته شده است و سایر مقوله‌های پیرامون آن، در قالب الگوی پارادایم قرار گرفته است. مقوله‌های علی (علت و سبب ایجاد وضعیت امنیتی موجود یا پدیده محوری)، مقوله‌های راهبردی (منظور اداره کردن، مواجهه، به انجام رساندن، حساسیت نشان دادن به پدیده محوری است).

درواقع این مقوله‌ها، راهبردهایی در پاسخ به عوامل علی و جهت گذر از وضعیت موجود و رسیدن به وضعیت مطلوب (پیامدی) هستند. (مقوله‌های زمینه‌ای) همان مقوله‌های محیطی نشانگر یک سلسله شرایط خاصی است که راهبردهای دفاع اقتصادی را تحت تأثیر قرار می‌دهند؛ و بدون توجه به آن‌ها مقوله‌های راهبردی امنیت ملی نمی‌تواند به درستی به کار گرفته شوند و لازم است در اجرای راهبردها به آن‌ها توجه گردد. مقوله‌های پیامدی (نتیجه و اهداف مورد انتظار از راهبردها) در جدول ۶ آورده شده‌اند.

جدول ۶- مقوله‌های تحقیق

نام مقوله	مفاهیم	عناوین مقوله
علی	تحریک، حرکات اعتراضی، تحقیر، القاء بحران، بزرگ کردن مسائل کوچک، غفلت، تحریکات دشمن خارجی، دخالت، سیاست‌بازی‌های جاه‌طلبانه و غیرمسئولانه، بیکاری، اتحاد مردم و وحدت عمومی، سبک و فرهنگ زندگی، رفتار اجتماعی، حضور همگانی و حداکثری مردم، شکوفای اقتصاد، همکاری دستگاه‌ها، اخلاق عمومی، حضور در انتخابات، پشتیبانی نظام، پیشرفت علمی، جنگ‌های نیابتی، سخت بودن واکنش، تأمین امنیت، باری املاً سنگین و بسیار حدّی، آمریکا عامل اصلی فشارها، عمل به جای گفتار، دفاع، مقابله و برخورد به عوامل تضعیف کننده، نفوذ و اقتدار، واقعی و ملموس و بسیار گسترده بودن امنیت	عوامل اختلال‌زای امنیت داخلی ساختار دفاعی-امنیتی کشور مدیریت اجرایی تهدیدات دشمنان خارجی فرهنگ و سبک زندگی مزیت‌های جغرافیایی
محوری	حقّ عمومی، وجدان، شجاعت، قله‌های عزت و شرافت، ایمان، بصیرت، قله‌های کمال مادی و معنوی، امنیت بزرگ‌ترین نعمت الهی، احساس مسؤولیت خدایی، حفظ امنیت مرزها، نیروهای مسلح، حفظ، امنیت عمومی، احساس امنیت، جزو اساسی‌ترین نیازها، استحکام و اقتدار، پیمان عمیق، قدرتمند، با انتظام، پرورش یافته، مصونیت ساز و امنیت‌ساز، آمادگی، مستقل و عامل، آگاه، مبتکر، شجاع، فداکار و متعهد، وجدان، بی‌ملاحظگی در اجرای حقّ، اتحاد مردم و وحدت عمومی، همکاری دستگاه‌ها، سبک و فرهنگ زندگی، اخلاق عمومی، رفتار اجتماعی، حضور در انتخابات، حضور همگانی و حداکثری مردم، پشتیبانی نظام، برنامه‌ریزی، هدف‌گذاری، قاطعیت، اندازه‌گیری با شاخص، پیگیری و هوشیاری، تردید و تزلزل در اقدام، وصیت‌نامه و راهنمایی‌های امام (ره)،	ارزش‌های اسلامی نیروهای مسلح بازدارندگی رشد علم ظرفیت‌های مردمی

نام مقوله	مفاهیم	عناوین مقوله
راهبردی	برنامه‌ریزی، هدف‌گذاری، قاطعیت، اندازه‌گیری با شاخص، پیگیری و هوشیاری، تردید و تزلزل در اقدام، وصیت‌نامه و راهنمایی‌های امام (ره)، حفظ امنیت مرزها، نیروهای مسلح، حفظ، امنیت عمومی، احساس امنیت، جزو اساسی‌ترین نیازها، استحکام و اقتدار، پیمان عمیق، قدرتمند، با انتظام، پرورش‌یافته، مصونیت ساز و امنیت‌ساز، آمادگی، مستقل و عامل، آگاه، مبتکر، شجاع، فداکار و متعهد، وجدان، بی‌ملاحظگی در اجرای حق.	ارتقاء منابع و سرمایه‌ها توانمندسازی (ارتقای توان ایستادگی در مقابل فشارها) مصون‌سازی دانش‌بنیان کردن دفاع
زمینه‌ای	تحریک، حرکات اعتراضی، تحقیر، القاء بحران، بزرگ کردن مسائل کوچک، غفلت، تحریکات دشمن خارجی، دخالت، سیاست‌بازی‌های جاه‌طلبانه و غیرمستولانه، بیکاری، اتحاد مردم، وحدت عمومی، سبک و فرهنگ زندگی، رفتار اجتماعی، حضور همگانی و حداکثری مردم، شکوفای اقتصاد، همکاری دستگاه‌ها، اخلاق عمومی، حضور در انتخابات، پشتیبانی نظام، پیشرفت علمی، جنگ‌های نیابتی، حق عمومی، وجدان، شجاعت، عزت و شرافت، ایمان، بصیرت، قله‌های کمال مادی و معنوی، امنیت بزرگ‌ترین نعمت الهی، احساس مسؤولیت خدایی.	شیوه دیپلماسی دفاعی ارزش‌های اسلامی جنگ روانی دشمن فرهنگ وحدت و همبستگی ظرفیت‌های مردمی منابع و سرمایه‌های زاینده
پیامدی	شکوفای اقتصاد، پیشرفت علمی، عزم راسخ، خواسته‌ها، ثبات سیاسی، حقوق مردم، استقلال، نفوذ و اقتدار، رشد علم، سازندگی کشور، ثروت ملی، اقتدار ملی.	حفظ استقلال اقتدار و ثبات امنیتی رشد اقتصادی عدالت

نتیجه‌گیری و پیشنهاد:

دست‌یابی به مقوله‌های امنیت ملی در مواجهه با تهدیدات داخلی و خارجی، مستلزم شناخت، تبیین و طراحی آن با شرایط بومی کشور است؛ زیرا استفاده از روش‌ها و الگوهای متداول در جهان امروزی، قابل نسخه‌برداری نیست. با توجه به اهمیت موضوع امنیت ملی، این تحقیق به دنبال شناخت مؤلفه‌های مرتبط با امنیت ملی از جمله مقوله‌های معنایی آن از منظر رهبری معظم جمهوری اسلامی ایران با روش تحلیل منطقی بر پایه داده‌ها (داده‌بنیاد) بوده است.

از نتایج این تحقیق، استخراج مقوله‌های علی شامل: ساختار دفاعی-امنیتی کشور، عوامل اختلال‌زای امنیت داخلی، مدیریت اجرایی، تهدیدات دشمنان خارجی، فرهنگ و سبک زندگی، مزیت‌های جغرافیایی بوده و مقوله‌های ارزش‌های اسلامی، نیروهای مسلح، بازدارندگی، رشد علم، ظرفیت‌های مردمی به‌عنوان مقوله‌های محوری هستند. مقوله‌های ارتقاء منابع و سرمایه‌ها، توانمندسازی (ارتقای توان ایستادگی در مقابل فشارها)، مصون‌سازی و دانش‌بنیان کردن دفاع به‌عنوان مقوله‌های راهبردی

در این تحقیق هستند. مقوله‌های زمینه‌ای شامل: شیوه دیپلماسی دفاعی، ارزش‌های اسلامی، جنگ روانی دشمن، فرهنگ، وحدت و همبستگی، ظرفیت‌های مردمی و منابع و سرمایه‌های زاینده بوده و مقوله‌های پیامدی این تحقیق شامل اقتدار امنیتی، حفظ استقلال، ثبات امنیتی، رشد و رونق اقتصادی و عدالت شناسایی شده‌اند.

منابع فارسی:

- آیت‌الله امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، سید علی، مجموعه بیانات از سال ۱۳۶۸ تا www.khamenei.ir ۱۴۰۰.
- استراوس، انسلم. کوربین جولیت (۱۳۹۲). مبانی پژوهش کیفی. تهران: ترجمه ابراهیم افشار. نشر نی.
- بوزان، بازی (۱۳۷۸). مردم دولت‌ها و هراس. تهران: انتشارات پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- قحامی، سید مجتبی. (۱۳۹۲). امنیت ملی، دکترین، سیاست‌های دفاعی و امنیتی. تهران: کانون پژوهش‌های دریایی پارس.
- حسینی‌زاده، رضوان. حبیبی، لیلا. عالی، مرضیه. (۱۳۸۹). مروری بر روش‌شناسی نظریه پایه‌ور با تأکید بر مطالعات سازمانی. تهران: فصلنامه راهبرد شماره ۵۴.
- دانایی‌فرد، حسن. امامی، سید مجتبی. (۱۳۸۶). استراتژی پژوهش کیفی، تأملی بر نظریه‌پردازی داده‌بنیاد. تهران: اندیشه مدیریت. شماره ۲.
- ذکائی، محمد سعید. (۱۳۸۱). نظریه و پژوهش در روش‌های کیفی، فصلنامه علوم اجتماعی، دانشگاه علامه طباطبائی، شماره ۱۷.
- ماندل، رابرت. (۱۳۷۹). چهره متغیر امنیت ملی. تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- مرادیان، محسن. (۱۳۸۸). تحدید و امنیت (تعاریف و مفاهیم). مرکز آموزشی و پژوهشی شهید صیاد
- مرادیان، محسن. (۱۳۹۰). الگوسازی ریاضی برای سنجش امنیت خارجی مطالعه موردی: جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه ژئوپلیتیک سال هفتم، شماره اول، بهار
- گروه مطالعاتی، (۱۳۹۳). تدوین راهبردهای دفاع اقتصادی در چارچوب اقتصاد مقاومتی با تأکید بر تولید، تهران، دانشگاه عالی دفاع ملی
- مهدی‌زاده، محمدرضا. (۱۳۸۲). آیا جهانی شدن توسعه دولت ملی را پایان بخشیده است؟ (مان، مایکل). تهران: برداشت دوم. سال اول. شماره دوم.